List 24. **NOVICE** Tečaj XXIX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 14. junija 1871.

Obseg: Našim bčelarjem. — Kako murve obrezavati. — Imenik gospodarjev, ki so pri letošnji delitvi premij za lepo govejo živino na Kranjskem bili počasteni. (Dalje.) — Posilne delalnice. — Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico. (Dalje.) — Telovadno in boriteljsko imenoslovje. (Dalje.) — Poročilo o XXI. skupščini Matičinega odbora 31. maja. (Dalje.) — Slovstvo. — Iz govorniških váj. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Našim bčelarjem.

Ljubljanski trgovec gosp. Miha Pakič poskrbuje bčelne panove, ktere je po večletnih skušnjah in učenih bukvah Dzirzonovih osnoval fajmošter gosp. Luka Porenta v Bohinji.

Že se taki panovi s premakljivimi lestvicami razpošiljajo po vsem Slovenskem in kmetijska družba dalmatinska jih je že tudi prejela za subvencijske v srečno skušnjo.

Bčelarji! v kratkem bodete razveseljeni z novo knjižico, ki v domači prijazni besedi bode potrebni poduk dajala o teh novoslovenskih panjovih.

Ali bode naša kmetijska družba res oskrbela bčelarsk zbor? *) Ž.

Kako murve obrezavati.

Spisal Rihard Dolenec.

Marsikdo se bode morebiti temu napisu posmejal, češ, ta nas hoče obrezovanje murv še le zdaj učiti, ker se vendar že toliko let pečamo s svilorejo, toraj tudi z obrezavanjem murv!

Res je to; al drznem se vendar vprašati: je li pri nas navadno obrezavanje tudi pravo? — Kdor boljšega ne pozná, odgovoril bo naravnost: da; jaz pa odločno odgovarjam: ne.

Navadno, popolnoma napačno obrezavanje murv imel sem obilo priliko opazovati v goriški okolici, kjer je, kakor je znano, sviloreja jako razširjena, in kjer sem celih 6 let preživel. S pravim obrezavanjem sem se pa še le v Klosterneuburgu (blizo Dunaja) seznanil, tedaj v kraji od Italije, kjer murve izgledno obrezujejo, jako oddaljenem.

Človek bi se moral temu čuditi ter prašati: kako to, da bi môglo vendar naše obrezavanje slabo biti, vsaj smo vendar tako rekoč na pragu Italije? — Da, na pragu smo, al pravega obrezavanja se vendar nismo naučili. Med tem, ko Italijan na izrejo in obrezavanje svojih murv največo marljivost obrača, se to pri nas jako zanikrno vrši.

Italijan pred vsem na to pazi, da svojim še mladim, visoko debelnatim murvam, s pazljivim izrezavanjem in skrajševanjem vejic pravo kronino obliko podeli. (Ta režnja se mora v jeseni ali pa zgodaj na spomlad, ko še murve niso sočne, izpeljati). Najlepša, in gotovo tudi najboljša oblika, je oblika kotla, kakoršno nam dodana podoba predočuje.

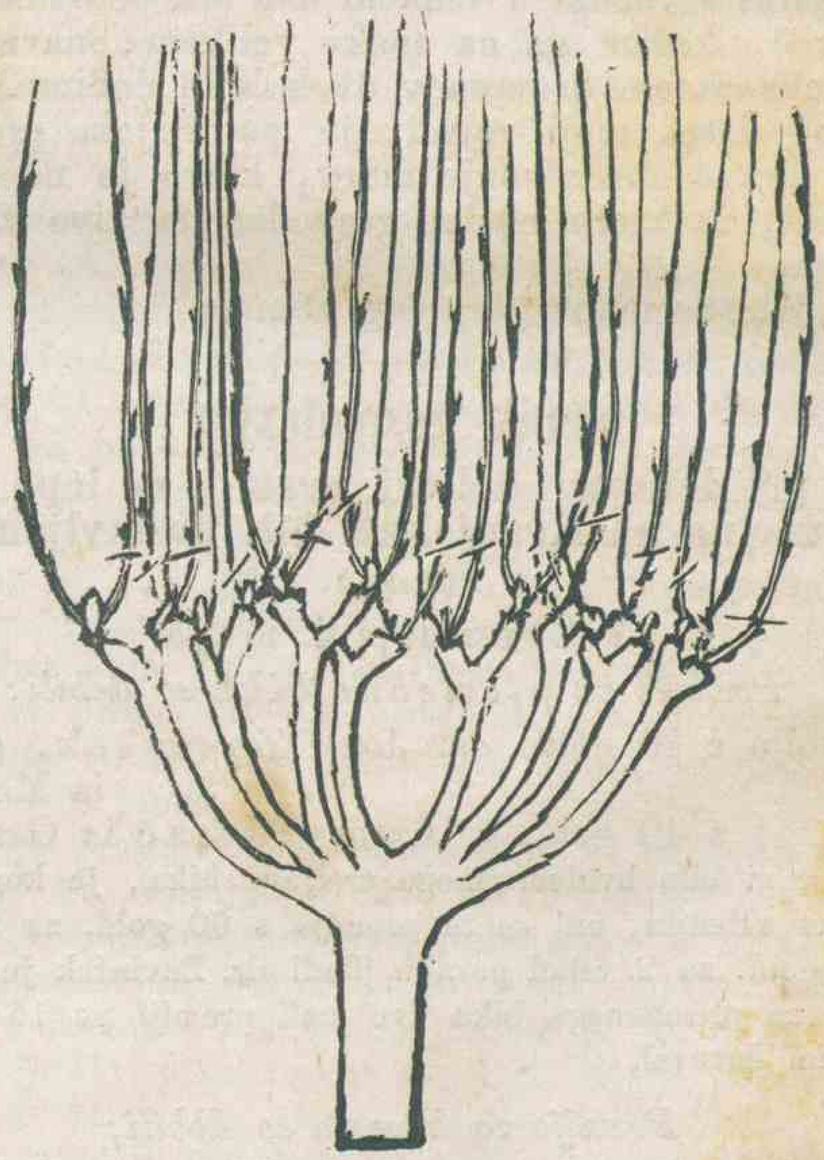

Ta oblika dovoli, da se notranje mladike ravno tako krepko razvijajo kakor vnanje, kajti prostora in zraka imajo dovolj. Pa tudi za obrezavanje je jako prilična; obrezovalec zleze namreč v sredo, in od tod doseže lahko vse vejice.

Zadobí enkrat drevo pravo obliko, kar se v kakih 3—4 letih doseže, potem še le se sme s pravim obrezavanjem, da od nje dobiva perje, pričeti, ktero se tako-le vrši:

Na vsaki veji najdemo spomladi mladike (6, 8 in še več), ktere so v preteklem letu vzrastle. Polovica vseh mladik se mora zgodaj, ko še niso sočne, na dve očesi na tako imenovane palce (Zapfen) skrajšati; druga polovica se pusti pri miru. (Glej podobo.)

*) Nam še nič ni znano o njem; jako koristen pa bi gotovo bil. To željo bi morala kaka kmetijska podružnica sprožiti, ki je za bčelorejo posebno zavzeta in načrt tacega zborovanja centralnemu odboru v Ljubljano v prevdarek in sklep poslati. Vsaj so podružnice velike žile, ki naj bi iz srca (centralnega odbora) vodile dobro kri po deželi, pa mu jo tudi dopeljevale; kajti centralni odbor ne more se šopiriti za „previdnost“, ki edina ima za vse skrbeti. Vred.

Kedar se zbudí zopet rast, takrat zaženejo očesa ostalih mladik, kakor tudi ona na palcih, zelene vejice. Zdaj ni treba druzega, kakor ostale neskrajšane mladike gladko odrezati, tako, da ostanejo samo palci s svojimi vejicami na drevesu. Z odrezanimi mladikami se potem krmijo (futrajo) sviloprejke. Tako izpeljano obrezovanje se potem vsako leto ponovi.

Ako primerjamo to obrezovanje z navadnim, pri kterem se vsako drugo leto vse mladike popolnoma odrežejo, vidimo, da je v vsakem obziru koristnejše.

Prvič se pusti tako drevesu dosti perja, ktero, kakor znano, rastlinam živalskim pljučem enako službo opravlja; po perji namreč dišejo rastline.

Drugič ni rast skrajšana, ker na palcih ostale vejice rastejo brez ovire naprej. Da! one rastejo še veliko krepkejše, kajti ves sok, ki bi imel v odrezane mladike iti, se zlije v nje. Oboje je jako važno. Neprestrižena rast in obilnost soka storite, da dosežejo mladike palcev malokdajšnjo velikost; in ako je tudi svet, v kterem drevo raste, sam po sebi slab. V dokaz naj omenim, da stoji v trtnici (Rebschule) tukajšnje vino- in sadjerejske šole kakih 200 osem let starih murv; njih mladike so sploh 6—8 čevljev dolge, in to v svetu, kteri iz golj naplavljenega peska obstoji. Kakošne mladike pa da z navadnim obrezavanjem dosežemo, ni mi treba pripovedovati; vsaj jih vsak dobro pozna.

Tretjič se po tem načinu murve vsako leto obrezavajo, in dasiravno pride le polovica mladik v pravo rabo, izraste vendar v vsakem letu čez polovico tistega perja več, kakor ga na enako velikem, navadno nerodno obrezanem drevesu v dveh letih dobimo.

To, dragi moji rojaci, je po mojem prevdarku edino pravo obrezovanje murv, ktero je na Laškem v navadi, in ktero našim gospodarjem živo živo priporočam.

Iz Klosterneuburga poleg Dunaja.

Imenik gospodarjev,

ki so pri letošnji delitvi premij za lepo govejo živino na Kranjskem bili poslavljeni.

(Dalje.)

V Črnomlji 4. maja.

Premije za plemenne bike so dobili:

1. premijo z 80 gold. dr. Jožef Zavinšek, grajščak iz Metlike,
2. „ s 40 gold. g. Anton Homač iz Gradaca.

Ker ni bilo hvalevrednega tretjega bika, je komisija izvanredno sklenila, naj se ta premija s 60 gold. za 2 premiji po 30 gold. za 2 telici porabi. Tudi dr. Zavinšek je od svoje premije za plemennega bika dve mali premiji po 15 gold. za dve telici daroval.

Premije za krave so dobili:

1. premijo s 50 gold. g. Janez Blut iz Kloštra pri Gradacu,
2. „ s 40 gold. g. France Dovgan iz Črnomlja.

Prva premija je bila kravi gosp. Antona Homača prisojena, ktero je pa blagodušno najlepši za njegovo kravo prepustil, namreč gosp. Janeza Bluta.

Očitno pohvaljene so bile krave:

gospoda Antona Barta, grajščinskega oskrbnika iz Poljan,
„ Antona Prosenika iz Metlike,
„ Andreja Stonič-a, župana v Črnomlji,
„ Franca Adam-a iz Telečjega Vrha,
„ Jakoba Šopiča iz Gradaca,
„ Ivana Vukšiniča iz Rozalnice,

Premije za telice so dobili:

1. premijo s 40 gold. g. Anton Homač iz Gradaca; ker pa gosp. Homač ni hotel denarja vzeti, je bila premija priznana najlepši telici za njegovo gospoda Ignacija Premer-ja iz Primosteka.
2. premijo s 30 gold. g. Jožef Rožič iz Rožičevega Vrha,
3. premijo s 30 gold. Janez Slanec iz Vrčič.

Mesto tretje premije za bike sta dobila premije za telice:

s 30 gold. Jožef Štrucelj iz Gribelj, in
s 30 gold. Mihael Jelenič iz Butaroga.

Premije od gosp. dr. Zavinšeka darovane po 15 gold. sta dobila:
gospodar Anton Mavrič iz Metlike, in
„ Nikolaj Uraničar iz Rozalnice.

Očitno pohvaljene so bile telice:

iz Kropške grajščine,
gospé Zofije Haringove iz Črnomlja,
gospodarja Janeza Balkovca iz Hrasta.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Posilne delalnice.

Kaj je posilna delalnica, bo še marsikteremu neznano, in vendar ima Kranjska dežela svojo že več let, in druge dežele so spoznavše korist te ustanove, na pr. Štajarska, si tudi napravile svoje lastne posilne delalnice.

Postava za Kranjsko dne 15. julija 1870. l. (dež. zakonik št. 24) odločuje, kdo se sme oddati v posilno delalnico in po kteri poti.

Namen te ustanove je zanikerne in lene ali pa sicer ljudem nevarne in škodljive za delo pa zmožne ljudí privaditi k delu, zmernosti, pokorščini, bogaboječnosti, tako, da bi si mogli tudi v prostosti pošteno kruh služiti. Odločeno je, da se sme človek v ta namen od 6 mesecev do 2 let, in ako bi tudi v tem času ne pokazal, da misli postati pošten in delaven človek, pripreti tudi 3 leta.

Navadna opravila v delalnici so pa tkavska, čevljarska, krojaška in mizarska dela. Kdor je za taka dela nezmožen ali pa že prestar, da bi se jih privadil, mora pa presti, prejo viti, delati škatljice za žveplenke in druga lahka opravila. Mladi ljudje se pa morajo učiti kterega teh rokodelstev; imajo tudi vsaki dan šolo, kjer se učé krščanski nauk, brati, pisati in računiti. Trikrat na teden se vsi drugi podučujejo v krščanskem nauku, vsaki dan so pri sv. maši, v nedeljo in praznikih pri pridigi, in ob sobotah in nedeljah popoldne pri večernicah.

Da so posilne delalnice človeški družbi zeló koristne, je gotovo; kajti ljudje, ki so zarad razuzdanega, pohujšljivega življenja, zarad lenobe ali hudodelstev posamesnim ljudem in celim občinam v veliko nadlego in škodo, in se pasejo le od žuljev poštenih in delavnih ljudí, smejo se dati v delalnico in tako odtegniti daljšemu, morebiti še hujšemu ravnanju, in to z blagim namenom, da se poboljšani vrnejo zopet nazaj.

Tožba sosebno kmečkega stanú na deželi in samotah je splošna zopor nadležne, silne berače, rokovnače in cigane, ki so pri zdravih udih iz gole lenobe vsem huda šiba in kterih se kmet bojí kot ognja, pa se jih ne more ubraniti ne z lepa ne z grda; ravno tako se nahajajo ljudjé, ki nimajo nič in ne delajo

nič, živé pa dobro, od kterih se tedaj gotovo ve, da se živé le s tujo lastnino. Vsi taki ljudjé so posebno zreli za posilne delalnice. Tedaj notri ž njimi! Županstva naj to priskrbé in pri okrajnem glavarstvu za to se oglasijo. Gotovo bi bilo po tem mnogo škode odvrnjene in občina, ki spravi take ljudí v varnost, bi imela še zmiraj dobiček, ako bi tudi iz lastnega žepa za njih oskrbovanje v posilni delalnici kaj plačevala.

Da stroški, ki za vzdrževanje posilnih delalnic naraščajo, niso zavržen denar, ampak da so obrnjeni v očividni prid sploh, kaže že to, da so tudi sosedne dežele in sicer z velikimi stroški si napravile enake delalnice (štajarska si jo zida ravno zdaj), dasiravno jim je bilo mogoče svoje obče škodljive osobe poslati v posilne delalnice drugih dežel.

Mogoče, da bi kdo mislil, da posilna delalnica deželi ne more mnogo stroškov napraviti, ker prisiljenci delajo in si tedaj živež sami prislužijo. Al tukaj je treba najprej v ozir vzeti to, da se ljudje k delu silijo in vadijo v delu, kterega morebiti še svoje žive dni v rokah niso imeli, da so nekteri med njimi, ki več dni na mesec zarad prestopkov sedé v posamnem zaporu, da jih mnogo zbolí, da se za dela, ki se izdelujejo v posilnih delalnicah, veliko manj plačuje kot drugej in sicer zato, da se delo lože dobí, ker je treba skrbeti, da ga nikdar ne primanjkuje.

Tako se plačuje v ljubljanski posilni delalnici: od funta preje po 4—14 kr. (za predenje), za vijanje od funta ½—2 kr., za tkanje platna od vatla 2—9 kr., za tkanje cvilha od vatla 2—8 kr., za tkanje prtov od vatla 5—11 kr., za beljenje od vatla 1—3 kr., od novih moških čevljev 80 kr. — 1 gold., od manjših 40 — 60 kr., od poddela po velikosti 30 — 56 kr., od ženskih čižem 35 — 40 kr., od otročjih čižem 14—30 kr., od podplatov 6 — 40 kr., od suknje 80 kr. — 3 gold., od kratke, kmečke suknje 50 kr. — 1 gold., od hlač ali prsluka 35 — 44 kr., od manjših sukenj 20 kr. — 1 gold., od manjših hlač ali prsluka 12 — 30 kr., od srajc po velikosti 10 — 30 kr., od spodnjih hlač 10 — 14 kr., zaslužek mizarjev se računi na dan po 35 do 50 krajc.

Ker pa mnogo stroškov dela vzdržavanje poslopij in inventarjev, oskrbništvo, zdravništvo, duhovska opravila, nadzorstvo, hrana, obleka, kurjava, svečava in druge reči, ki so pri takih ustanovah neobhodno potrebne, zatoraj bodo posilne delalnice pri domačih prisiljencih zmiraj zaklade od dežele potrebovale.

T. v „Pravniku slov.“.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

5. Gluhonem je vkljub mimiki vendar na vse straní oviran in omejen.

§. 14. Opazovali smo, koliko se ima gluhonem mimiki zahvaliti. Pa, čeravno je ona za-nj take važnosti, kar tajiti ne moremo, tega vendar nikdar storiti ne more, kar govorjeni jezik pri polnočutnem otroku. Ona mu — se vé — pot odprè v društvo; a to društvo je omejeno na njegovo najbliže okrožje. Kakor hitro prestopi sam prag domače hiše, je tujec brez tolmača, pred durmi sosedovimi ga že ne razumejo. Kajti, čeravno je mimika vsacemu človeku prirojena, vendar se pri gluhonemu tako izobrazi, da se je moramo posebno naučiti, kar je le mogoče, če smo dolgo ž njim v vsakdanji dotiki. Po tem takem je tovaršija njegova omejena tako, da ga mimika samo v relativnem pomenu zopet postavi v društvo, da tedaj zarad tega še ne more dospeti do človeške samostalnosti.

Res nam je mimika priča gluhonemove izobražljivosti in podpira tudi njegov razvoj; pri vsem tem je pa njen vpliv na gluhonema veliko manjši, kakor je vpliv govorjenega jezika na polnočutnega otroka. Zakaj?

Prvi vzrok tičí v tem, da se polnočutni govorjenega jezika naučí, gluhonem si pa svojo mimiko, kolikor je njemu vlastna, sam vstvariti in izobraziti mora. Komaj zagleda polnočutni otrok beli dan, mu že pride govorjeni jezik nasproti, in spremlja in oklepa ga zmeraj in povsod. Kakor hitro se pri njem vzbudí duševna delavnost, ga ona učí in veže, on se jej pa ne more umakniti. Deteta prava učiteljica je mati, ki opravlja to svojo službo z marljivostjo in velikim vspehom. Podučevati ona ne misli, sledí le materinski ljubezni in nježnosti, hoče svoje dete le kratkočasiti, ž njim igrati se; pa brezi namena, ne da bi se jej dozdevalo, podučuje otroka in pomaga ne hoté z največim vspehom k njegovemu duševnemu razvoju. Ona pelje dete k stvarém in mu je po imenu našteva, govorí o kakošnosti, podobi, rabi, o tem, kar stvarí imajo, kar delajo itd., in obrača ob enem pozornost deteta na vse to. Na primer:

„Pojdi sem, tujca, pojdi! Mica hoče s teboj igrati se. Daj, Mica, ročico, gladi tujco! Tujca ima mehko dlako; ej, ej kako mehko. Lej, lej! — tujca ima dolge muštace! Koliko tac? ena, dve, tri štiri! Tujca, kaj imaš dolge kremplje? Ne smeš opraskati Mice! Kako govorí tujca? Mijau, mijau! Zdaj pa tujca v skedenj teci in miš vlovi!“ —

Tako se pravi igrati se, otroka kratkočasiti, pa kako podučljivo je to za-nj; in enak vpliv imajo na otroka vsi, s kterimi pride v dotiko, od kterih se učí govoriti. Res je detetu marsikaj le temno ter mu se pomen slišanega le od daleč dozdeva. Tudi mogoče, da kaj slabo razumi, ali pa, da besedo obdrží brez njenega znanja pomena. Ker se pa taka kratkočasovanja vedno ponavljajo in dete neprenehljivo omikujejo, zato se one napake tiho same ob sebi odstrané, vrh tega se pa z napredujočim naučenjem jezika zmiraj redkejše prikazujejo. Te neovrgljivo zeló velike prednosti za razvoj duševnih močí in za pomnoževanje vednosti, gluhonem nima — ravno, ker se svojega jezika ne naučí, ampak si ga sam vstvariti mora.

Drugo prednost ima polnočutni v tem, da se jezik učí, ki njegov stan neskončno prekosí. Mimika je delo posamesnega gluhomutca in njena ubožnost, surovost in okornost se tedaj razumó same ob sebi. Na našem govorjenem jeziku je pa cimpralo na milijone ljudí veliko rodov zapored. Njega primerjajmo jezeru, v ktero se neprenehamo razliva brez števila večih in manjših potokov in rek, kojega obširnost in globočina od dne do dne raste. Umetnija in vednost, kupčija in obrtnija, sploh vsaka stran človeškega delovanja je vir, ki nam jezik bogati. Misleci in pesniki, preiskovalci starih spisov, potovalci, ki se iz tujih krajev domú vračajo, vsak prinese jeziku svoj dar, ga množí in žlahtí. Iz tacega neizprazljivega jezikovega zaklada smo vsi od otročjih let sem zajemali, on nas redí še sedaj v omikani tovaršiji in z branjem dobrih knjig. Bogastvu našega jezika se moramo zahvaliti za veči del naših vednosti; abstraktne misli, ki jih ž njim izrazujemo, ostrost enopomembnih besed, s kojo ločujemo in naglašamo različne pojme, natančnost, s ktero obrazimo razmero predočeb in misel, imajo neprecenljiv vpliv na naš duševni razvoj. — Gluhonem vsega

tega nima. Kakor je revež on sam, tako reven in nerazvit je jezik njegov. Tudi veče vednosti onih, ki pridejo ž njim v dotiko, mu nič ne morejo pomagati. Oni se mimiko od njega učé brez skrbi za njen razvoj; oni so ž njim gledé medsebojnega občevanja na enaki stopinji omike ter mu ne dadó kot to, kar že sam vé.

Slišeč otrok gré poslednjič sè svojim jezikom, kamor ga srce pelje. Kak pomen ima občenje, lahko pa razvidimo, če primerjamo mestjana z deželanom, ali rokodelca, ki se mora pečati z raznimi ljudmí — in drugače, ki živí v svojej pohlevni osamljenosti. Najočitniše opazuje to učitelj pri svojih novih zrejancih. Kak razloček, celó pri enacih zmožnostih, pri onih, ki so domá imeli priložnost različnega občenja in pri tacih, ki so ostali brez vspodbuje sebi samim prepuščeni. Poslednje moramo dolgo časa piliti, predno se vzbudi njihova podučljivost, prvi so pa zgovorni, ročni in jasni ter ne čutijo težav pri primernem poduku. Omejenost občenja zmanjša tedaj razvoj gluhonema.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

R.

Radschlagen, kozelec metati.
Rahe, rajna.
Rappier, topi meč.
Raum, prostor.
Reck, drog.
Reckschwingen, vihtenje na drogu.
Reckübung, vaja na drogu.
Reichhoch, dosežno.
Reif, obroč.
Reihe, vrsta.
Reihekolonne, vvrstena kolona.
Reihenkörper, zbor.
Reihenmarsch, pohod v vrstah.
Reihenstellung, razstava v vrstah
Reihenweise, po vrstah.
Reiteln, jahljati.
Reitsitz, jež-seja.
Rennbahn, tekališče.
Rennen, tekati.
Reteriren, umakniti se.
Richtung, namer.
Riege, oddelek.
Riesenaufschwung, velevzlet.
Riesengriff, veleprijem.
Riesenschwung ganzer, veletoč celi.
Riesenschwung halber, veletoč na pol.
Riesensprung, veleskok.
Ring, krog.
Ringen, boriti se.
Ringer, borec.
Ringkampf, borba.
Ringkämpfen, boriti se.
Ringplatz, borišče.
Rippe, rebro.
Rist, hrbet, nart.
Ristabschwung, kolebniti k tlém na nartih.
Ristgriff, prijem v zgornji pologi
Risthang, vesa na nartih.
Risthieb, mah v pologi zgornji.
Ristlage, pologa zgornja.
Ristwelle, kolo na nartih.
Rittlings, jež.
Rolle, kolce.
Rotte, četa.
Rottenpaar, dvočeta.
Rücken, hrbet, hrbet pri rezalu.
Rücken, premakniti se.
Rückenklinge, izboklo rezalo.
Rücklauf, tek nazaj.
Rückmarsch, pohod povratni.
Rückschritt, korak povratni.
Rückschwung, zakolebljej.
Rückwärts, zadej.
Rückwärtsabschieben, odsun od zadej.
Rückwärtsmarsch, pohod nazaj.
Rückzug, umik.
Rumpf, trup.
Rumpfbeugen vorwärts, pripogibati trup pred-se.
Rumpfbeugen rückwärts, pripogibati trup za-se.
Rumpfbeugen seitwärts, pripogibati trup v stran.
Rumpfdrehen, obračati trup.
Rumpfheben, dvigati trup.
Rumpfkreisen, krožiti trup.
Rundlauf, kolotek.
Rundlaufen, koloteči.
Rundlaufzeug, orodje za kolotek.
Rutschbahn, drkališče.
Rutschen, drčati.

(Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXI. skupščini Matičinega odbora
31. maja 1871.

(Dalje.)

h) Odsek za izdavanje knjig je s tiskarjem gosp. Blaznikom sklenil pogodbo, vsled ktere natisne 2500 Schoedlerja III. snopič pôlo po 45 gold., 2100 Letopisa za 1871. l. 42 gold. (Odbor to pogodbo vzame na vednost.)

i) Fr. Köke je poslal proračun za tri zemljovide, ktere je sl. odbor sklenil izdati za 1871. leto. — Vsled njega zahteva:

1. za risanje in vrezovanje:
   a) Avstralije . . . . . 85 gold.
   b) Afrike . . . . . 165 „
   c) Rusije evropske . . . . . 185 „
2. za tiskanje v štirih barvah . . . 480 „
3. za papir v 6000 odtiskih . . . . 130 „
4. za 3 kamene . . . . . 30 „

Potem bi imenovani trije zemljovidi stali 1075 gold.

Dalje je Köke poslal:

a) račun za ravnokar dovršene in tudi že razposlane tri zemljovide. Ker se vjema s pogodbo, zato se mu je za zemljovide plačalo 1191 gold.

b) Potrdilo, da so ti kameni, na kterih so risani zemljovidi, Matičina lastina.

To potrdilo se izroča g. blagajniku, da se shrani v blagajnici.

j) V zvezi s temi tremi zemljovidi je nagrada, ki gré g. Cigale-tu za velik njegov trud pri slovenjenji in popravljanji. Gosp. Cigale zahteva za svoj posel primerno nagrado. — Naj slavni odbor g. Cigaletu izreče nagrado. (Odbor mu privoli 150 gold.)

Pri tej priliki predlagam: „naj slavni odbor za prihodnje tri zemljovide (Afriko, Avstralijo in evropsko Rusijo) zopet naprosi g. Cigaleta, da prevzame slovenjenje in popravljanje in pové, za kolikošno nagrado hoče prevzeti to delo. (Odbor pritrdi nasvetu in pooblasti odsek za izdavanje knjig, da se konečno dogovorí z gosp. Cigaletom.)

k) Odsek, izvoljen pri občnem zboru, da pregleda in presodi ter potrdi odborov račun za 1869/70. leto, v dopisu od 20. februarja t. l. (štev. 59) naznanja, da je omenjeni račun po najnatančnejšem preiskavanji popolnoma veren, točen in spravedljiv spoznan, ter v imenu občnega zbora prosi, naj slavni odbor vsem istim gospodom, kteri so po svojem varčnem gospodarjenji pri malih stroških mnogo pripomogli k mnogovpešnemu dosegu društvenih namer, zlasti pa blagajniku g. dr. Jer. Zupancu iskreno in v istini zasluženo zahvalo izreče za njegov marljiv in nekoristoljubni trud. (V znamenje zahvale gg. odborniki vstanejo.)

l) Gosp. Giontini je pismeno potrdil pogodbo, ktero je bil z gosp. predsednikom ustmeno dogovoril za pravico, prvemu snopiču „nauka o telovadbi“ preskrbeti drugi natis. Vsled te pogodbe g. Giontini Matici za to prepuščeno mu pravico po dovršenem natisku plača 20 gold.

m) Društvo „Vendija“ v Gradcu sl. odboru hvalo izreka za podarjene mu knjige.

n) Gosp. Janez Lapajne, učitelj v Idriji, prosi knjig za idrijsko národno bukvarnico.

o) Gosp. Janko Gantar, učitelj na Planini pri Vipavi, prosi Matičnih knjig za ondašnjo šolsko knjižnico.

p) Gosp. L. Robič prosi za knjige za 1870. leto izdane, ki bi jih bil imel dobiti njegov brat Andrej,

Matičin ustanovnik, umrl 18. febr. 1870. leta, češ, da je doživel 1870. leto, za ktero so se izdale knjige.

Naj slavni odbor vstreže vsem trem prošnjam. (Odbor pritrdi.)

Pri tej priliki g. dr. Razlag nasvetuje, naj se tiste knjige, kterih Matica more še oddajati, podaré tudi „bralnemu društvu“ v Mali nedelji na Štajarskem. Gosp. Lésar podpira ta predlog ter izreka željo, da bi se več takih družeb in knjižnic iz Štajarske oglasilo za Matične knjige in stavi predlog: naj odbor pooblasti upravništvo ali tajništvo, da jim ustreže in vselej potem prihodnji skupščini sporočí, kterim društvom ali knjižnicam so se podarile knjige. (Odbor pritrdi obema nasvetoma.) (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* „Jugoslavija“ se bode imenoval časnik, ki začenja julija meseca izhajati vsak teden v veliki osmini v Bukureštu. Za Avstrijo mu je cena za celo leto 7 gold., za pol leta $3^1/_2$ gold., za četrt leta $1^3/_4$ gold. Naročnina naj se pošilja na g. A. Andrič-evo tiskarno pod naslovom: „Imprimerie A. Andrić, Bukurest, Intrarea Rosetti Nr. 7“, dopisi pa na vredništvo „Jugoslavija“ Bukurest). „Jugoslavija“ hoče po programu svojem pripravljati pot zedinjenju Jugoslavenov, to je, Hrvatov, Srbov, Slovencev in Bolgarov. Vrednik časniku je Jovan Pohar, Slovenec, rodoljub trdnega značaja.

* *Vrtić.* Pjesme Franje Krsta Frankopana. kneza Tržačkoga. Izdao Ivan Kostrenčić v Beču, tiskom D. Albrechta u Zagrebu 1871.

Pod tem naslovom je ravnokar na svitlo prišla zanimiva zbirka, 10 pôl obsegajoča, Frangopanovih pesem, ki bi bila morebiti še mnogo mnogo let v dunajskem arhivu državnem zakopana ležala, ako, kakor velecenjeni izdatelj gosp. Ivan Kostrenčić sam v predgovoru pravi, ne bi bil prišel v Beč slavni predsednik jugoslavenske akademije dr. Rački, iskaje gradiva za objasnjenje one žalostne urote, zarad ktere sta dva moža plemenitih hrvaških rodovin Peter Zrinski in Franjo K. Frankopan leta 1671. v dunajskem Novem mestu po odloki cesarja Leopolda I. bila ob glavo djana. Po naključbi je gosp. Kostrenčić v snopiču „Hungaria“ našel zbirko hrvaških pesem, ki jo je, kakor predgovor pesnika samega kaže, Frankopan pod imenom „Gartlic za čas kratiti“, nameraval na svetlo dati. Pesmi tedaj, ki bi bile imele zagledati beli dan že leta 1671., zagledajo ga še le leta 1871. Če tudi v zgodovini jugoslavenski imenitni Frankopan ni bil pesnik „natus“ — vsaj sam pravi, da „moja meštria ni vrtlaria“ — so pesmi njegove vendar drage svetinje slovstvu jugoslavenskemu, za ktere smo jako hvaležni gosp. izdatelju. Kar pa je nam Slovencem o teh pesmah še posebno milo, je to, da jezik v teh poezijah očitno kaže, da starohrvaški jezik je zeló podoben bil slovenskemu. — Cena Vrtiću v jako lični obliki je 1 gold. 20 kr. Naj bi tudi naši rojaki segli po tej zgodovinski spomenici!

Iz govorniških váj.

O časništvu slovenskem.

Tretji večer govorniških váj, kterim predmet je bilo časništvo (časnikarstvo) slovensko, je gosp. Fr. Potočnik pričel z blizo sledečim govorom:

Časništvo je zrcalo politične zrelosti vsakega naroda. Čem politično zrelši, čem bolj omikan je narod, tem bolje in tem bolj razširjeno je njegovo časništvo. Časništvo je znamenje političnega gibanja; ono je znamenje političnega življenja narodovega; ono je spoznanje potrebe splošne in vspešne omike. Narod, kteri ima živo časništvo, kaže s tem, da čuti v sebi zrelost in pravico, gibati se na političnem polji. Politično nezreli narodi nimajo časnikov.

Neupravičeno je dandanes tisto puhlo besedovanje, da slovenski narod ni še politično zrel, — da je surov, — da nima še tiste omike, ktera bi mu pravico dala, se ponosno vstopiti na stran drugih narodov, — da nima še terminologije za znanstva in uradovanje, — da se mora še zmirom ponižno vklanjati drugim narodom, kteri so morebiti v omiki dva tri korake dalje kakor mi, — da nima zmožnosti za posebne svoje potrebščine sam skrbeti, ampak da je treba voditi ga kakor malo dete. Naš lepi slovenski jezik, v kterem se pišejo izvrstne knjige in časniki različnih vrst, in zrele misli in ideje, ktere se v njih razodevajo, so temu priče.

Od nekdaj je slovenski narod bil drugemu narodu suženj, kajti jezik njegov bil je sistematično zatiran v javnem življenji, — a vendar ni bilo mogoče zatreti v njem narodne zavesti. Tudi tega priča je sedanje gibanje našega časništva. Kdo neki bi bil mislil, da bode pod teškim jarmom trpinčeno truplo mile naše matere Slovenijo še kdaj oživelo? In vendar oživelo je, da, že Vodniku je bila prilika dana zapeti: „Ilirija vstani!“ Vstala je, — al pravi časi, časi krepkega razvitka za-njo še niso bili prišli; še enkrat je zdihajoča omedlela, še enkrat je zamrla. — 1843. leta pa je naš častiti predsednik z „Novicami“ izbudil omedlélo našo mater, da nikdar več ne zamrje. Gospôda! to djanje pred blizo 30 leti, ob času, ko je on skor samec stal, podpiran le od male množice rodoljubov, na polji národnega delovanja, je pravo zgodovinsko djanje v povestnici Slovencev, ktero posebno le tisti ceniti moremo, ki smo v onem času živeli in opazovali ovire in težave, s kterimi se je on moral boriti. Po pravici tedaj imenujemo „Novice“ pomladansko solnce, ki je narodu našemu zasijalo po dolgi dolgi zimi, in očeta „Novic“ očeta slovenskega naroda.

Gosp. dr. Razlag nam je dokazal, kaj so nam viharji 1848. leta prinesli, in res je, da so oni viharni časi zasejali plodno seme našemu časništvu, tako, da danes že imamo veliko vrsto časnikov, kteri nam kažejo, da slovenski narod resnično živí, da politično živí.

Naj po vsem tem zdaj odgovorim na prvo vprašanje dr. Razlaga: koliko in kakošnih časnikov je Slovencem treba?

Ako bi mi tako materijalno podporo imeli, kakor je nimamo, — ako bi bogatih mecenov imeli kakor jih nimamo, rekel bi: naj izhaja toliko slovenskih časnikov, kolikor je listja in trave, kajti vsak slovensk listek je pripomoček našemu napredku. Ker pa naš mali narod ni bogataš, ker nimamo mnogo mecenov, in ker našim časnikom noben „dispositionsfond“ ne siplje podpore, zato pa več slovenskih časnikov izhajati ne more, kar toliko, kolikor jih revni naš narod sam plačati more.

V tem odgovoru leží tudi odgovor na misel, naj bi se časniki izdajali ne samo po podpori naročnikov, temuč tudi po denarni podpori narodnjakov, to je, po podpori narodne subvencije. — Gospodje! če je časnik kakoršne koli vrste res narodu koristen in potreben, bode ga narodno občinstvo rado samo podpiralo z naročnino; če pa časnik nima naročnikov, s tem narod kaže, da ne mara za-nj. Pa tudi je pomisliti, da časnik, kteri je subvencijoniran od ktere stranke koli, je odvisen in mora plesati po pišalki svojih gospodov.

Po vsem tem pridem do sklepa, v kterem sem edinih misli z gosp. dr. Razlagom, da je za nas mali in revni narod dosti en vélik političen slovensk časnik,

kakoršnega v „Slov. Narodu“ že imamo. Al od mnogih strani sem slišal željo, naj bi se ta časnik v Ljubljano — v središče Slovenije — preselil; morebiti bo tudi mogoče sčasoma stroške tega časnika znižati, če bo Matica svojo tiskarnico imela. O tem pa se ne skladam z gosp. dr. Razlagom, da bi nam dnevnik ne bil potreben. Po mojih mislih bi nam dnevnik bil jako koristen; druga pa je: ali bi se mogel vzdržati, in iz tega ozira ne morem podirati mnenja dr. Razlagovega.

Dalje mislim, naj za vsaki del naših slovenskih krajev izhaja tednik, in sicer „Novice“ za Kranjsko, „Slov. Gospodar“ za Štajarsko, „Primorec“ za Primorsko“ in „Besednik“ za Koroško. Zraven njih bi še izhajali stanovski listi: „Danica“, „Učit. Tovarš“, „Pravnik“ in za mladost „Vrtec“. Želeti je slednjič še dobrega šaljivega lista. Gradivo „Brenceljnovo“ je po mojem mnenji premalo objektivno in preveč osobno. Ako bi drugo pot nastopil in bi za vodilo imel „utile dulci“, koristen bi bil narodu.

Konečno še malo besedic o nemškem časniku.

O tem predmetu se je že veliko govorilo; nekteri skozi in skozi nepotrebnost in celó škodljivost nemškega časnika trdijo; drugi pa ravno tako dosledno dokazujejo potrebo in korist nemškega lista. Jaz danes o tem ne bom obširno govoril; mogoče, da drugi pot kaj več povem. Danes tedaj le par besedí. — Gotovo, gospodje moji, nemški časnik za večino našega naroda, ki nemški ne ume in tedaj takega lista ne bo bral, ni treba; tudi za čitalnice, za sokola itd. ni potreben, — al potreben nam je za brambo naših pravic, naših svetinj, poštenja našega naroda nasproti veliki čedi nasprotnikov na zemlji domači. (Govornik našteva zdaj te vrste nasprotnikov in končá z očitno pohvalo sprejeti govor svoj tako-le:) Takim ljudém se mora „tajč“ povedati, kaj je pravica, kaj hudobija, kaj resnica, kaj laž. In v ta cilj in konec bil bi koristen nemšk časnik.

Dopisi.

Iz Trsta 11. junija. *(Rojanska čitalnica)* je imela 8. dne t. m. izvrstno „besedo“, v koji se je tudi igrala igra „Dobro jutro“ s takim vspehom, da se bo na splošno zahtevanje občinstva 18. dne t. m. ponovila. Vljudno se vabijo k tej veselici vsi udje; neudje plačajo 50 soldov vstopnine. Odbor.

Rojan 8. junija. — Gledé na dogodbo 18. u. m. stavim učitelju g. Boninu sledeča vprašanja: Prašam Vas prvič: ali hočete Vi res posel druzega Timevsa v okolici tržaški prevzeti? Pokazali ste res omenjeni dan, da ste kos brezverskemu poslu. — Vprašam Vas drugič: ali res mislite, da se Vam bode to tudi sponeslo na zemlji slovenski, med čisto samimi Slovenci? — Prašam Vas na dalje: ali res mislite, da Vas je tržaško starešinstvo proti naši volji zato k nam poslalo, da našim otrokom branite h krščanskemu nauku hoditi? Povem Vam, da nam je ljubša lepa priprava naših otrók za sv. obhajilo, kot vsa Vaša puhla modrost, od ktere v krčmah tako radi kvasite. Vaši „modrosti“ najlepše spričalo daje „historijica od 12—14 čebrov vina“. Kaj da hočem s tem reči, boste menda lahko razumeli; ako ne, poprašajte dobrotno enega ali druzega učitelja okolice tržaške, ki je tudi dober organist. Gospodine Bonin, dve leti in pol ste svoje rožičke skrbno zakrivali; zdaj ste jih pokazali, in to je prav, da vsaj vemo, kakošna načela Vas vodijo!

Kmet, ki ne mara za brezverstvo.

Od Kolpe 8. junija. A. R. — Ne morem si kaj, drage „Novice“, da ne bi Vam povedal neko dogodbo, prav mično historijico, ki jo je čez kočevske hribe prinesla sapa iz Kočevja do nas, in ki nam priča „inteligencijo“ in „humaniteto“ preliberalne okrajne vlade pod regimentom Fladungovim. Neka Marija Osterman iz Ograje (Suchenräuter) hiš. št. 1. je 16. maja t. l. ob treh zjutraj nagloma umrla. Bila je 22 let stara in v osmem mesecu noseča. Mož njen je brzo tekel v Kočevje, da bi se, če mogoče, vsaj dete rešilo — toda naši okrajni „consules“ zaukažejo ženo meni tebi nič pokopati! — Vprašamo le: ali mar ni nobene postave, da se take žene morajo obducirati, morebiti celó še pred „Kaiserschnitt“ narediti itd.? — Po naših morebiti neumnih mislih je mogoče, da so živo dete v maternem telesu pokopali? „Um Antwort wird gebeten“, kajti ljudstvo je neizrečeno nevoljno v onem kraji. Da! ako se pri nas civiliziranih decembristih taka godí, kako neizrečeno omilovanja vredni ste — federalistični surovi Slovenci! — To je faktum, ki naj ga častiti ljubljanski „Sanitätsrath“ v prevdarek vzame, da se izvé, ali sta gospoda Fladung in Pfefferer pravo vkrenila ali ne. — Imel bi Vam še marsikaj poročati, kar čujemo iz „srca“ Kočevskega, pa očaran od melodij „die Wacht am Rhein“ je človek tako, da le še malo, pa se misli v tretjih nebesih, in se ne briga več za zemeljske reve.

Iz Kranjskega 6. junija. — Dopisnik iz Brega na Primorskem od 17. maja piše o ondašnjih razmerah, pa mu niso znane tamošnje. On pripoveduje o učiteljskih zadevah v Dolini in Boljuncu, al njegov načrt nikakor ni podoben sedanji dôbi. Una dva učitelja, ki ju v vrsto narodnjakv šteje, nista službe sedaj zapustila, ampak eden vže pred poltretjim letom, a tudi ne zarad slabe plače, ampak le na boljšo službo je šel. Drugi je odrinil pred poldrugim letom, a tudi ne samo zarad slabe plače. Kaj pa naslednika, v kteri rečí nista svojemu poslu kos? Ali ne spolnujeta popolnoma, kakor šolske postave velijo, svojega posla? nista li oba narodnjaka, zanemarjata mar svoj posel? Vsi pa niso enakih zmožnosti a tudi ne pripravljeni za prilizovanje; kaj tacega tudi dopisnik tirjati ne more. — Dalje pravi dopisnik, da čitalnica v Boljuncu hira; vprašam le: ali ni morda tudi dopisnik kriv tega? A to se ne godí samo čitalnici v Boljuncu, temuč tudi mnogim drugim, kterih pa dopisnik ni hotel omeniti. Čitalnica v Boljuncu je imela v začetku 15. maja 1870. leta 62 udov, al žalibože! kako so mesečne plače odrajtovali, izvzemši kakih 10 udov? Pozvedite gosp. dopisnik to pri predsedniku sami. Brez hrane pa nobena čitalnica na krepkih nogah stati ne more, tedaj tudi Boljunska ne. Da bi samo učitelja Dolinski in Boljunski čitalnica zdržavati môgla, tega vendar nihče zahtevati ne more, kdor pristransko ne sodi. Prav je, da se sèm ter tjè malo podreza, kjer je národno gibanje zanikerno, da se narod zbudí iz spanja, al — krivda naj se ne pripisuje takim, ki niso krivi ali vsaj ne v prvi vrsti krivi.

Iz Cerknice 6. junija. — Z obžalovanjem smo brali v 21. listu „Novic“ dopis iz Cerknice, ki napada neke prav poštene in priljudne mladenče iz Cerknice (dopisnik je imenuje „rumene fantičke“), češ, „da so pri vsej svojej otročariji poštenega moža ob splošno zaupanje pripravili, kar se je pri zadnji volitvi tudi zgodilo“. — Ta glas je od konca do kraja — neresničen. V Cerknici ni noben poštenjak izgubil splošnega zaupanja, in to najmanj o preteklih volitvah, ki pa gotovo niso bile izraz občnega mnenja. Ko je dopisnik pisal svoj dopis, šinil je va-nj ravno oni duh neprijaznosti, ki je vsakemu političnemu delovanju sovraž. Tukaj ne biva noben nemškutar, česar ni menda na vsem Kranjskem; ravno tako gotovo je, da bi se ne dala napraviti nikjer ložeje taka čitalnica kakor v Cerknici, ki bi v resnici a ne samo po videzu zdatnejše delovala gledé na národno gibanje kakor tudi na oživljevanje narodnega čuvstva, ko bi tukaj, kakor

marsikje, ne kraljeval vrag moči slabečega razpora. In ravno te baže rodoljubi, kakoršen je „rdečesrajčnik“, si na vso moč prizadevajo spraviti vse križem in vsejati ljuliko puljavice in prepira. Res je, čeravno žalostno, da ne pride v Cerknici živetna čitalnica tako dolgo na noge, dokler se nekteri teh rdečih ne odstranijo, ki mislijo, da so monopol vsega rodoljubja samo za-se v najem vzeli; dokler ne izgine izmed njih oni trapasti duh, ki je zapeljuje, češ, da ne more biti domoljub, kdor ne razsaja po krčmah, kakor oni sami, in da je vsak vže izdajalec ali odpadnik, ako mora o priliki govoriti tudi tuji jezik! Smešno je vrhu tega, da se taki domišljujejo stebre slovenske; vsak drug, ki se ne zaliva pri njihovi mizi, ki ne kriči in ne razgraja, jim pa je grd nemškutar! Konečno še to-le: Oni štirje, ki je „rdečesrajčnik“ tako neusmiljeno pred svetom črni, so tihi in dobro vzgojeni mladi ljudje, ki je po vsej pravici vsa občina spoštuje, in želeti bi bilo samo to še, da bi se dopisnik „rdečesrajčnik“ nad njimi izgledoval in svoje šetinje za vselej slekel. To bi bila še edina pot, po kteri bi „rdečesrajčnik“ mogel še sprejet biti v čitalnico, ako se kedaj v Cerknici ustanovi; drugače bi mu to mogoče ne bilo.

Iz Ljubljane. — Iz zanesljivega vira se nam iz Dunaja poroča vesela novica, da je Njegovo Veličanstvo gosp. Mihaelu Prégl-nu, odborniku in blagajniku, in gosp. Andreju Brus-u, tajnikovemu adjunktu družbe kmetijske, v priznanje njunega mnogoletnega neutrudljivega delovanja podelilo zlati križ za zasluge. Slava!

— *(Iz seje odborove družbe kmetijske.* — Konec.) Ker ministerstvo kmetijstva želí zvedeti knjige, ki so bile spisane od leta 1850. za šole, ki stojé pod nadzorstvom kmetijske družbe, ali ki jih je kmetijska družba sama izdala, je bil dr. Jan. Bleiweis naprošen, naj on sestavi imenik teh knjig. — Vodíla, ki jih je zastran kmetijskih razstav ministerstvo kmetijstva odločilo, je odbor na znanje vzel. — Rokopis, ki ga je gosp. Rihard Dolenec družbi poslal o čbelarstvu pod naslovom: „kratka razprava o dobro Dzirzoniziranem kranjskem panju“ s podobo razjasnjen, je odbor s pohvalo sprejel in odločil, naj se natisne v „naznanilih družbe kmetijske“. — Veliko škoporeznico, ki jo je družbi iz Frankfurta fabrikant Moric Weil na ogled poslal, je odbor kupil za družbo, ker ta mašina res prekosí vse dozdaj znane. — Odlok ministerstva kmetijstva, da odbor sme na vrtu družbe kmetijske iz državne subvencije napraviti zgledno gnojišče, je bil z zahvalo sprejet. — Na pismo gosp. grofa Lanthieri-a, da bode grajščina Slap kmalu popolnoma zavarovana za namenjeno vinsko in sadjerejsko šolo, je odbor sklenil odpisati gospodu grofu, naj bi se to dovršilo vsaj do 15. julija, da kmetijska družba more napravo te šole predložiti prihodnjemu deželnemu zboru. — Po nasvetu podružnice Bohinske so bili gosp. pl. Viktor Pantz in učitelja gospoda Grm in Mandelc za ude v družbo sprejeti.

— *(Poslednja seja dež. šolskega sveta)* je bila že pod predsedništvom novega c. kr. deželnega predsednika pl. Wurzbacha. Bral se je dopis prejšnjega dež. predsednika barona Conrada, kteri udom deželnega šolskega sveta naznanja, da gré po svojem poklicu iz dežele, ter se pri vseh udih deželnega šolskega sveta poslovlja. Sklene se, da naj dež. šolski svèt na to pismo odgovorí in se pismeno posloví od bivšega deželnega predsednika. — Potem se je pričelo posvetovanje o pravnih razmerjih ljudskih učiteljev. Premembe v tej postavi so bile večidel sprejete po premembah šolskega odbora deželnega zbora. — V postavi za preskušnje v ljudskih in mestjanskih šolah od leta 1869. so bile nektere premembe sprejete po nasvetu dunajskega učiteljskega društva, druge pa ne. — Sklenila se je prošnja do ministerstva nauka, naj dovoli denarne podpore (nagrade) pisateljem, ki se lotijo spisovanja knjig realističnega obsežka za ljudske šole kranjske. — Rokopis slovensko-latinske slovnice prof. Žolgarja je bil v presojo dan izvedencem, ob enem pa se povabita profesorja Horvat in Žepič, naj pošljeta tudi svoja rokopisa v pregled. — Še več druzih pa za občinstvo manj važnih razprav je bilo v tej seji.

— *f.* (*Iz učiteljskega društva.*) Odbor kranjskega učiteljskega društva je v svoji zadnji seji sklenil, tudi to leto v šolskih počitnicah napraviti občni učiteljski zbor za Kranjsko, in to kmalu po hrvaškem učiteljskem zboru. Pri tej priložnosti bode tudi razstava šolskih pripomočkov, v kteri namen se je že tudi volil odbor štirih učiteljev. Zanimiv je bil predlog predsednikov, da bi se za izvrstna pismena dela o odgoji, o nauku, sploh za dela na šolskem polji delila darila ali v denarjih ali dobrih pedagogičnih knjigah, da bi se tako še bolje izbudila marljivost in delavna moč posamesnih učiteljev. Se vé, da se je ta predlog z veseljem sprejel. — Druga reč, o kteri se je v tem shodu posvetovalo, bilo je vstanovljenje društva na pomoč revnim šolam v vsakem obziru, po izgledu drugih dežel, ki imajo „Schulpfennigverein-e“. Udje tega društva naj bi ne bili samo učitelji, temuč posebno tudi drugi, kterim je šola pri srcu. Odbor vendar ni mogel naloge vstanovljenja tega društva na-se vzeti; zato menda pride pred občni učiteljski zbor.

— (*Zarad odprave kranjske najdenišnice)*, ktero je lansko leto sklenil deželni zbor, je došlo deželnemu odboru pismo c. kr. ministerstva notranjih oprav od 26. maja t. l., ktero pravi, da vsled Najvišega sklepa od 19. dne t. m. provizorno sme sicer že prihodnji mesec nehati ta naprava, v ktero so se dosihmal na deželne stroške jemali nezakonski otroci; al da se definitivno, to je, konečno veljavno odpravi ta naprava, treba je to, da prihodnji deželni zbor svoj sklep drugače, to je, tako storí, da se zarad odprave najdenišnice dovoljenja prosi Njegovo Veličanstvo. — Po takem je tedaj gotovo, da je deželni zbor dosegel važno stvar, da vsaj s prihodnjim letom neha ta naprava, ki je deželi prizadjala silnih stroškov.

— Pisarnica priv. c. kr. Rudolfove železnice na Dunaji je deželnemu odboru odgovorila, da se na postajah gorenske železnice naredita napisa: Radoljica-Lesce in pa Radeče-Fužine.

— Po privoljenji c. kr. deželnega predsedstva od 11. dne t. m. bode jutri, to je, v četrtek večer v Ljubljani razsvitljava v spomin 25letne vlade Očeta vsega krščanstva, papeža Pija IX. Spodobi se, da vsa Ljubljana brez razločka svoje veselje razodene za tako redko-slovesni dan, kakoršnega ni bilo od dni sv. Petra in ga morebiti ne bode več. Pokažimo tedaj z razsvitljenjem, da nismo sovražniki svoje lastne cerkve. — V petek ob 7. uri zjutraj napravi katoliška družba cerkveno slovesnost pri sv. Petru, zvečer ob 7. uri pa „besedo“ v čitalnični dvorani, v kteri se predstavljajo tudi žive podobe, med kterimi bode ena kazala Slovence pred papežem v Rimi letošnje leto.

— (*Tretji večer govorniških vaj o slovenskem časništvu*) je še živahneji bil memo prejšnjih; obširno so govorili gospodje Fr. Potočnik, dr. Mencinger in Grazeli, še drugi so le krajše opazke delali. Govor gosp. Potočnika prinesó „Novice“ danes na četrti strani; govore druzih dveh govornikov prinesemo prihodnjič. Gosp. dr. Razlag je po končanih govorih željo izrekel, naj bi predmet govorniških váj po do-

gnanih govorih o časništvu bila Hermanova knjižica: „zur Organisirung des niederen öffentlichen Dienstes in Steiermark und zur Revision des Gemeindegesetzes“. Čeravno ta knjižica ni pisana za Kranjsko, je vendar tudi nam zanimiva zato, ker izvira iz peresa slovenskega prvaka, s kterim pa se, vsaj v glavnih načelih, ne moremo skladati.

— (*Naši brambovci*) so res korenjaki. Pohvalil jih je unidan, kakor smo povedali v našem listu, viši general sam. Zdaj pa slišimo, da le trije oficirje našega domačega polka, ki so bili poslani k vojaškim vajam naših brambovcev, znajo jezik domači (slovenski), vsi drugi pa nič! Naši fantje morajo po takem res izvrstni korenjaki biti, da še premagajo jezikovo nevednost učenikov svojih. Gledé na to preočitno napako vprašamo le: ali je namen gospodov oficirjev, da naše vrle brambovce učijo in vadijo vojaštva, ali pa le zato, da oni dobijo „zulage“?

— (*Česar je iskal, je skupil.*) Nek majhen dohtarček, pa velik nemškutar, je te dni v neki družbici, kjer je po naključbi bil govor o roparjih, ki so iz Suhe granice (Marijnega dola) pridrli na Kranjsko, sarkastično zamrdal, rekoč, da oni graničarji so menda le hoteli simpatije svoje kazati Slovencem zato, da so se za pridobitev njihove zemlje potezali v deželnem zboru kranjskem. — Neslano to čenčarijo mu zavrne domoljub pri tej priči tako-le: „No, no, znabiti; — simpatije so različne; še veliko več simpatij pa morajo Prusi imeti do naših dežel, ker se jih klati čedalje več krog in krog“. To slišati nos pobesi majhni dohtarček pa véliki nemškutar. — Marijedolce so vjeli in zaprli, pruski prijatli pa se sèm ter tjè jemljejo v gostje. Ali je mala peščica peterih roparjev iz Suhe granice kranjski deželi bolj nevarna kakor truma „pruskih prijatlov“ Avstriji, bode — prihodnost učila, kajti že Berolinski časniki pruske vlade sprejemajo dopise pemskih Nemcev v svoje liste, v kterih nemško zemljo pemskega kraljestva sans gêne imenujejo „drugi Šlezvik-Holštajn“!!

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Kar je naš telegram v zadnjem listu „Novic“ prerokoval, zgodilo se je. Zbornica poslancev je z večino 10 glasov (77 proti 67) sklenila, da se obravnava državnega proračuna za l. 1871., kteri so se na vse kriplje ustavljali zagrizeni „ustavoverci“ od tistega trenutka, ko je cesar mrzlo sprejel njih adreso in jim odločno rekel, da ministerstvo, ktero oni preganjajo, ima zaupanje njegovo. „Naj tem ministrom cesar le zaupa, so kričali po svojih časnikih, mi „ustavoverci“ jim ne zaupamo in jim ne bomo dovolili ne solda ne“. Mislili so Herbstovci in Giskravci, da vsi njihovi privrženci bodo ž njim potegnili, kedar pride na glasovanje ta stvar, — al hudo so se goljufali: 10 njihovih sicer „vernih duš“ jih je zapustilo na dan glasovanja, poslanstvu se odpovedalo, poskrilo ali celó proti njim je glasovalo 10 poslancev, večidel vélikih posestnikov in cesarskih uradnikov, ki so se zbali jeze vladine. Zdaj pa se je iz lastnega tabora vsula prava toča zabavljic čez-nje; „figamožje“, „strahopezdljivci“, „izdajalci“ in enake psovke bile so dar njim, ki so bežali iz ustavoverskega tora. Neki Gross in c. kr. sodniški svètnik Tomschitz, kterega so si nemškutarji celjski izvolili za svojega možá, sta bila prava „figa-možá“, ki sta bežala; 8 druzih je potegnilo za njima; tudi grof Margheri, kranjski „ustavoverec“, je zapustil „Tagblattovo“ zastavo. Po 3 letih dunajskega zborovanja je to prva prikazen, da večina vsegamogočne klike centralistične je postala manjšina, in je bila prva zmaga sedanjega ministerstva s pripomočjó poslancev poljskih, tiroljskih, kranjskih, primorskih in še nekterih druzih, ki se štejejo k državopravni opoziciji in zmirom še zaupajo ministerstvu, čeravno dosihmal še ne vidijo nikakoršnih djanj, ki bi vtrdila to zaupanje. To pač šteje nekaj, da je minister Hohenwarth razrušil ustavoversko koterijo; al od tega nima še nobena dežela nič. Sprava narodov je tedaj še zmirom le sama beseda.

Poglejmo zdaj, kako zbornica razpravlja državni račun za letošnje leto, o kterem zboruje že več dni. Finančni odbor je državne stroške za l. 1871. preračunil na 345 milijonov in 556.940 gld., — dohodke pa iz direktnih in indirektnih davkov po dosedanji razmeri in druzih prejemkov na 333 milijonov in 949.907 gold.; — po takem zmanjka konec leta 11 milijonov in 607.033 gold., ki se bodo morali pridobiti po kaki drugi poti. Razprave o proračunu so izprva gladko tekle, dokler ni prišel predlog na vrsto: naj se ministerstvu dovoli 120.000 gold. za tako imenovani „dispositionsfond“, to je, za skrivne potrebe, o kterem mu ni treba računa položiti. Tù spet je po hudi borbi zmagalo ministerstvo, kajti zopet so nekteri „ustavoverci“ zapustili svoj tabor. Živahna debata je bila tudi o predlogu, ki ga je nasvetoval finančni odbor: naj se škofu v Lincu zapre nekoliko dohodkov (temporalia), dokler trdovratno nepokoren vstane državnim postavam. Med poslanci, ki so govorili zoper to resolucijo, je rekel tirolski poslanec Giovanelli, da škof Linški le škofovo dolžnost spolnuje, ako se ustavlja brezverskim šolskim postavam.

Hrvaško. — Volitve poslancev v deželni zbor zagrebški so končane. 10. t. m. so bile zadnje. Zmagala je tudi pri volitvah zadnje dni národna stranka, in sicer tako, da 50 je izbranih narodnjakov, 13 pa unionistov (Magjaronov), in 2 Starčevičanca. Slava narodu trojedne kraljevine!

Ogersko. — Sopet je padel en list z ministerskega drevesa Andrassy-evega: Horvath je popustil ministerstvo pravosodja in Bitto nastopil njegovo mesto.

Francosko. Iz Pariza. — Krvava sodba upornikom še zmirom glave seka; sicer je na videz mir v Parizu. Sreča le, da je vreme tako zimsko mrzlo, sicer bi malo zakopana trupla pobitih hudo kugo napravila. — Državni zbor je preklical postavo, po kteri so nasledniki nekdanjih francoskih kraljev morali v prognanstvu živeti.

Telegram „Novicam“ iz Dunaja 13. junija.

Dr. Costa je v daljem izvrstnem govoru predlagal resulocijo: naj vlada pripravlja ustanovitev slovenske juridične in filozofične fakultete v Ljubljani. Po živahni debati je padel predlog le z malo večino. Poslanca slovenskega Štajerja (da se Bogu smili!) Seidl in Brandstetter sta tudi zoper glasovala!

Kursi na Dunaji 12. junija.

5% metaliki 59 fl. — kr.	Ažijo srebra 122 fl. — kr.
Narodno posojilo 68 fl. 85 kr.	Napoleondori 9 fl. 85 kr.

Loterijne srečke:

V Trstu 10. junija 1871: **72. 9. 48. 84. 75.**

Prihodnje srečkanje v Trstu bo 24. junija 1871.

Odgovorni vrednik: Jožef Golé. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.